

kibaru

San 20nan - Setanburukalo - san 1992
A songo : DOROME 10 - N° 248

A be bo kalo o kalo "AMAP" ka yamaruya kono - Hake : 17.000
"AMAP" kuntigi : Gawusu DARABO - Dilanbagaw kuntigi: Basiriki TURE

1960

Mali ye san 32 soro

1992

YELEMA KURA KANA KE
YELEMA GANSAN YE

Peresidan Alifa Umaru KONARE

Nisongosara
dabilala
Mali kono

An ka jamana kura min sigira wotew sente, n'a fangaso kuntigi ye Peresidan Alifa Umaru KONARE ye, o ka baaraw kunfolo kera nisongosara dabilalit de ye Mali kono. O siratige fa, a jirala, ko k'a damine san 1993 zanwuye-kalo tile folo don na, ko mogo si te nisongo sara tugun.

(a be ne 8 la)

Pariti Politiki camanko nko cira

Pariticamanko ye dané ye min ye sanga soro kosebè san fila laban in kono. Nka i k'a dòn a kanubaga te bëe ye.

Mogo, minnu ne tana don, olu ko nin ye fén ye, min bora farajew yoro, an ka fén te. U ko duloki don, min man kan ka don an kan na, n'a ma bonya an ma, a bë dögoya, a ce man ni an kan na.

"A ni farafinna kécogow te nogon ta", dòw ko ten. A bë na ni benbaliya, kélé, farafarali ye kabilaw ni nogon ce.

N'iye kow taacogo laje farafinna sisani, politiki kéné kan, i b'a kôlôsi ko pariticamanko jalakibagaw ye miirisutigiw ye. Yelema doni konuman latige la, o man di u ye.

Tiñe don, pariticamanko bora farajew yoro. An bë don mobili minnu kono, olu bora min?

An bë arajo minnu lamèn, olu fana bora yoro jumèn?

E pankurunw dun? Kuran yeelen min bë bo sufè, a fo'o y'an ka dilanfén ye? Munna an dun ma ban nin fén kofolen na? Pariticamanko folen, an ko an bë an ban o la.

Fosi kelen! Kelenya bennen don ALA kelen de la.

An ye san bisaba ke paritikelenko suma la, o

ye mun ne an ye?

N bë kelen koni dòn: "su mana ko dugu bë je k'o bali wa?" O fura te mögo bolo, ayiwa, pariticamanko fana bë ten. N'i ko i te son o ma taama bë ke i ka fanga kaburu kan.

N'iye kow laje ji nemajolen na, mun de tun foro jenen bë haali? Nkalontigé, fanaya, ñanaya, fisamantiya, forobawari suné, namara sègen...

Binkené-jeni-fanga tun bë an kun na. Baarasorobaliya, kénéyako, Iadamuniko, fayidasoroko, o n'a nogonnaw tun te nemögow haminanko gelen ye. Mun tun bë men? Salon ka fisa ninan ye. San kura bëna geleýá koli-koli ni körolen ye.

Munna an t'a nini ka taabolo kura laje?

Mogo te here bofan dòn.

Paritikelenko? O janaja kéra an fe yan.

A ye ciñe jugu min to an bolo yorow kécogo la, baara kécogo la hakilina kécogo la, soro kécogo la an ka kan k'o bëe lafili an ko, ka dönsen kura ta pariticamanko hukumu kono, here ni ben hukumu kono. Ayiwa pariticamanko nko cira An k'an jija k'a foro sene k'a ban.

Mohamedi Kone

Lakolikaramogo noron Saheli kafo
(Mali).

Yiriwali kow ani netaakow bilasirali walew

Dantigé : Ne ma d'a la ni dugu nogolen bë Mali kono bi ka temen Bamako kan. Nogo celi dama te se ka dugu je fo ni feere tigera walasa, nogo celen ko, nogo wëre kana fili sira kan bilen.

Sariya kelen bë yen, ni bëe sera k'o mata-rafa, dugu te nogo. Osariya file nin ye : fosi kana fili duguma ni jamanminen kònona te, sokonona fara kenemana kan. "N bë tila k'a furan", o te sarati ye ; a kana fili duguma dòron.

Kenemana sariya bë ke "sununkun kana ye dugu fan si", nka jamanminen ka sigi bulonda bëe la. Hali sigareti kunkurun kana fili duguma bolon fe ; i b'a faga k'a fili namangongan do kono i sen fe.

Ni bëe y'a faamu ko jaman mankan ka ke yoro si ni jamanminenw te, duw ni bolonw bë saniya, dugu bë saniya.

Jamanminenw forobayali ye wajibi ye n'an b'a fe dugu ka jeya ; jamanminenw ncinin n'a kunbabaw. An k'a wajibya an yere kan ka jamanminenw matarafa so kono ani kenema.

Ni fën ma fili duguma, yoro tén a nogo, furanan te baara soro.

Sokonona jamanminen : Tiga kana nimi k'a fara fili duguma so kono. Hali n'i b'a ce itilalen. Jiridew fara, ani jaman misenw, nin si kana fili duguma so kono. Mana kana jaami jaman tow la ; o ka ke manafoko do kono k'a dasiri, k'a sigi jamanminen kere fe.

Sokonona jamanminen in kundama kana temen siyo ta kan, a ka datugu fana.

Dukonona jamanw : Du kono jaman bëe de bë taa fili jamanminen kelen kono bulonda la. Du mure jamanminen ka kan ka ke barikon de ye wali a fa hake ka surunya barikon ta la.

Nin fana na, manaw kana jaami jaman tow la. olu bë ke mana forokoba do kono k'o da siri ani k'a sigi jaman tow kere fe.

Bolonna jamanw : A te ben cogo si la an ka foroko lankolonw sifa o sifa fili siraba

kan wali ka jaman sugu wëre fili sirada kerefelaw la. Hali sigareti kunkurun kana fili duguma ; i b'a faga k'a fili barikon do kono. Bawo barikonw sigi-sigilen bë sira da la bëe ka bulonda la ani bitikiw da la.

YORO NOGOLEN DE BE FURAN. N'AN M'A NOGO? A FURAN KUN TE.

Jamanw bë ce cogo di?

Wotoronintigiw bëna jaman ce don o don (sogoma wali wulafe) bëe ka bulonda la ka taa n'a ye a filiyoro la.

- Lamini kinw na, wotorotigiw bë sin ka taa jamanw fili kungo kono yoro kerékerénné dola. Bawo lamini kinw gunnen bë kungo la.
- Cemahce kinw na, wotorotigiw bë se ka taa jaman yelema mobiliba (kamiyon) do kono ; o bë t'a fili kungo kono jamanfiliyoro la.
- Walima yere, cemancekinw ka jaman bë se ka taa ke gongonbaw kono wotorotigiw fe. Gongonba minnu bë se ka wotorow caman jaman ta. O k'o kamyon kunkolo bë gongonba sama ka t'a jaman fili kungo kono jaman filiyoro la.

Jamançelaw saracogo :

Kalo o kalo : Dutigibëe bë se ka keme fila-fila sara wotoronintigiw. Dukononmogobëe mana keme fila in tige-tige u ni jogon ce, a sarali te geleya

Wotorotigi fana bë se ka doromé baa duuru (5000) sara mobilibatigi yé kalo o kalo. O man kan ka caya wotorotigi mà ni a bë hali

du 70 de jaman ce don o don.

Nka wotorotigi minnu bë taa u ka jaman fili u yere ye kungo kono olu mago te mobilibatigiw la ; utefen sara mobilibatigiw ye.

Kin bë se ka tila wotorotigiw ni jogon ce. Du keme bë di wotorotigi kelen-kelen bëe ma. Don o don a bë temen a ka du keme bëe da la, kelen-kelen ka jaman yelema a ka wotorokono. Ni wotorotigi min barika te se du keme jaman koro, o bë se ka tonogon do fara a yere kan u b'a wari tila ani k'a baara tila.

Wotorotigi fana bë wari min sara mobilibatigi yé kalo o kalo, ni u mago fili de jera k'a baara ke, u ka kan ka je fana k'a wari sara. U bë doromé baa duuru min sara kalo la, o bë se ka ke doromé 180 ye don o don.

Feeerlatigé in na, kintigiw ni galotigiw joyoro:

* Ka barikonw jini k'u jo bëe ka bulonda la. U bë se ka barikonw san kulukoro batondankan izini na, o k'o k'u feere dutigiw ma a songo tilance la.

* Ka wotorotigiw ni kamiyontigiw wele, ka feeerlatigé in dajira u la : kin min mana ke du 600 ye, wotoro 6 ani mobiliba kelen bë bila o la. Mobiliba joyoro be cemancekinw de jaman celi la ; lamini kinw na, a joyoro te yen, bawo wotorow yere bë sin n'u ka jaman ye a bonyoro la kungo kono.

NI JAMAN MA FILI DUGUMA YORO SI, SOKONONA FARÀ KENEMANA KAN, NI FEERE TIGERA KA JAMANW CE DON O DON, AN KA DUGU BE SANIYA.

Amadu Tanba DUNBUYA
Maaya Donniyada Wolofobugu,
Kase KEYITA Bolon Kesu 159
Negejuru 22-63-78. Bamako (Mali).

MALI YE SAN 32 CROS

YELEMA KURA KANA KE

Mali jamana ka yéremahorónya latigéra san 1960 Setanburukalo tile 22 don. O san ni ninan san 1992 ce, o bë ben san 32 de ma. O san 32 kono, yéléma caman donna Mali jamana taabolo la, sira suguya caman kan.

K'a ta san 1960 la, k'a bila san 1968 la, jamana fangaso kuntigi kéra Modibo KEYITA ye. Ale de kéra Mali Peresidan fólo ye, min ye yérepta seméntiya, k'a basigi, ka jamana baaracogo ke sosiyalisimu ye, ka jamana dayeles kókan jamanaw ye, bolodijogonma siratige la. Peresidan Modibo KEYITA ka pariti politiki tun ye US-RDA ye, Malidenw fanba tun bë min na.

Jamana bolodako fólo kéra Modibo tile de la: forobabaaradaw sigira; izinibaw jora; sorokelaw farala nogon kan, k'u ke kopera-tiwu ye, sorodasi jekulu fana sigira, Faransi ta no na; Mali wari bora. Nka, Modibo ye san 8 dörön de ke fanga la, min kono, Mali tógo yedjelabó, kabinifarafinna fokase farajela.

Modibo KEYITA n'a ka fanga senkòromacéra Musa TARAWELE n'a jenogon jekulu mogo 13 fe, minnu jéra ka fangabolo dë sigi, n'an b'a wele ko «komite Militéri», min ye politikiko dabila, Mali kono, fo ka se san 10 hake ma. O waati kono, Malidenw bëe kéra i ko falikutigelen: min ka di

mogo o mogo ye, némogo fara komogo kan, i b'o ke, fo ka wasa, i te nininka, sanko k'i korofo.

O yérelabila waati témenné kó, Musa n'a jenogonw ye jatemine ke, k'u ka pariti politiki sigi senkan, san 1979, k'o togoda ko «UDPM», Malidenw bëe tun bë min na, wajibiya la, bawo, Musa má son pariti politiki camanko ma.

Musa ye san 23 de ke fanga la: k'a ta san 1968 la, k'a bila san 1991 la. O furancé kono, mogo t'i miiri fosi la, ni min ma ke Musa n'a furumuso Mariyamu an'u somogow, n'u teriw fe. O furancé kono jamana nagàmin-na: a to kéra «fangabilen» ye, ani yérejira, i ko bagabagali, minnu laban kéra walew ye, i ko yurugu-yurugu, nafolodun, sojo, mobilisan, forodilan, kókan taama caman ani nbendiya wale wërew, minnu tun bë faamakunda, ka témén faantankunda kan.

Don o don, bolofa wëre tun bë fara cemance-mogow ni kókan-mogow ka ségen n'u ka töro kan: bëe ne be tijé la, nka, da té se ka mag'a la. Musa yére y'a jira ko «ni Mali kono sigi té ben mogo min ma, k'o tigi bë se, ka Mali bila, ka t'i sigi jamana wëre kono, ko «ni mogo min sonna Mali kono sigi ma, n'o tigi m'a to ale Musa ta la, k'a bë jahanama

MALI YE SAN 32 CROS

YELEMA GANSAN YE

takissé negejolokoma siri o tigi kan na». Minnu sera ka sigi o kan kan, olu sigira. Minnu ma se ka sigi, olu taara tunga fɛ. A kera cogo ye, a bɛ se, ka fo min ma, ko bɛs b'i ba bolo

Nk'a bɛ fo, ko mogow b'u ta la, ko Ala yere b'a ta la, ko jama bɛ yorɔ min na, ko Ala yere b'o yorɔ de la. Kuma lasurunya la, a bɛ fo ko ALA te bo jama kɔkan!

O tijɛ de bangera Malidenw ye, san 1991 Marisikalo tile 26 don, min kera Musa bindon ye, bɛs lajelen sen yera muruti min na, siwlikunda ani sɔrodasikunda. O b'a jira ko Musa nege tun te mogosi la tugun.

Musa mineli gintan kuncera ni furance fanga sigili ye, min nɛmogoya dira Amadu Tumani TURE ma, n'an b'a wele ko ATT, fasojamakuluw bɛs lajelen jenna min ma, n'a y'a jira, k'ale te fanga fɛ, k'a bɛ Mali bila demokarasi sira kan, ka sɔrɔ ka fanga latemén politiki mogow ma. O fanga latemén furance benna kalo 14 ma, i ko san 1991 Marisikalo, ka se san 1992 Zuwenkalo ma, min kɔnɔ, yelema barika bonyara kosebe.

O siratige la, ATT kera kantigi ye: a ye nɔgonfaamuya lajew ke, ka wotew ke, ka fangabolow sigi, ka nɛmogɔ kuraw sigi,

demokarasi ni pariti politiki camanko kada-ra kɔnɔ. A jirala k'o baaraw kera bɛn min kɔnɔ, k'o nɔgon ma ye Afiriki ani diŋe jama-na were kɔnɔ. O bɛ ATT ka laadiriya jira, bawo fasojamakuluw ye laben wale fɛn o fɛn latemenni nini, o bɛs kera hɛre ni lafiyā, bɛn ni kelenya, tilennenya ni jelenya kɔnɔ.

ATT ka furance-fanga kuncera ni fanga kalamɛn dili ye Alifa Umaru KONARE ma, min kera Mali kura Peresidan fɔlo ye, wote kera min kan, n'a nɔgon ma deli, ka ke Mali kɔnɔ, kabini Mali y'a yere ta. Min tun ninina jama fɛ, o de kera. O de kɔson, jama sewa-ra, jama wasara, jama lafiyara; fasojamakuluw, cayara; pariti politikiw cayara, kunnafonisəbenw cayara, baarakuluwcaya-ra, sanko kɛnɛreyew hake la. Bɛs labilala, k'i sagona baara ke, sariya kɔnɔ; k'i sagona wale ke, sariya kɔnɔ, k'i sagona kuma fo, sariya kɔnɔ.

O la sa, a bɛ se ka fo, ko Mali ka yɛremahɔrɔnya sanyelema 32nan benna demokarasiko ni sariyako tile de ma, minnu te ta a sira jelenya ni tilenenya kɔ, o kɔson n'a sira ma jɛya, ka tilen, ka baara ke, a ka ca a la, yelema kura bɛ se ka ke yelema gansan ye.

B. TURE ni A.G. KANTE

Seko ni dɔnko

Kele man ni

Asan fila jalen keseke se file nin ye,
jamana kelen denw filila,
Nogon ka tine ma,
K'a ta kayi, ka t'a bila Menaka,
Ka teme Segu, Moti, Tumbutu,
Gawo,
Ani n da ma se yoro minnu ma,
Bone y'a den wolo nin bee la,
K'a togo da ko manimako,
Niw tijena,
Joginnenw cayara,
Nafolow tijena,
Mun ye nin lase anw ma?
Kele! kele! kele!
A fo do ma fo nin keleko in na?
Munna, halibi, binkanni, fagali te
kötigé?
Ko were na ye a jukoro.
Nka tajurusarabere körötara,
Banbagatow somogow fe,
Ne siranna!
Fo kajisuma ke nin fura ye,
N'o te foyi t'an ye nimisa ko,
An fan fila bee mögo ye.
Jamana kelen denw ye,
Nogon fu ni safune ye,
A fo nafa be olu ni nogon ce kele la?
Ayil Ayil Ayil!

Mohamedi KONE

Lakolikaramogo noron sahilii kafo
(Mali)

Teriya

Teriya te nogonterekye.
Teriya te hasidiya ye.
Teriya te nogoncoronye.
Teriya ye nogondeme ye.
Teriya ye nogonlaadi ye.
K'i teri jenito ye k'a kisi,
K'i teri taato ye ji bolo k'a kisi,
K'i teri binto ye kolon kono k'a kisi,
Ka kongo a fe,
Ka minnogo a fe,
Ka fere a fe,
O de ye teriya ye.
Bi teri, sini teri
E lan badenma susikawa' ni teriya
!
A' ni mögoladon !
A' hi segen !
A' ni jani !
Aw ye kobaw tige,
Ka kulubaw yelen,
Ka tile funteni munju,
Ka segen munjum,
Ka n'anw nofe.
A' sara t'anw bolo.
dan't'aw la !
A' y'a dusukun ci ka jir'anw na
wa anw ten'an woro ci ka jir'a'la
abada.

Mamadu Konate
Masala Kulukoro (Mali)

fjne

Fjne cira.
Djne lamaga fjne,
A te mögo to.
Farafin ni faraje,
Demokarasi fjne cira
Beejefanga fjne.
Nci y'a ka pariti sogolon,
Ngolo y'a ta sogolon,
Zan! e fana y'i ta sogolon,
Hun! a na diya, a na ne!
Nka mögo t'i da fa mugu jalan na
n'a nigin ji t'i da.
Aw y'a jija aw ka na.
Demokarasi kene senbagaw ka
segén kana ke fu ye.
Aw y'a fo nogon fe,
K'a ke nogon fe,
Cogo min, an sago na soro.

Mamadu Konate
Lakolikaramogo
Masala Kulukoro
(Mali)

Kuma kɔroma

Falike kelen be djne na, a be mögo
cin, a be mögo tan, a be dɔnkili da,
a be wo sen, wa a be wuli a kaman
na.

O ye falike jumen ye ?

Seku Dumuya
Ka bo Bana Sumuji
(Mali)

Jirali Kene

ADEMA Jamajigi tōn

Kunkan!
Kunkanba!
Bora sal!
Yéléma kunkan koni,
Diyagoyafanga, npogonin katalen
Farala fuwan!
Ka njugu,
Senkorjugu,
jugukunkelen,
Julankolon tanifila bila
Palankantanw!
Kene labilala, i ko saheli kungo,
tōnw ye,
E! tōn jumēnw y'o ye de?
Politikitōn w ke
Minnu ko :
K'u bē hēre sanji suuru jama kan
Kotonogontala tile nəyentan koro
Don bē se ka ke jumen kelen na?
Min kanu bē i yere dusukun na?
U ka dēge feerelaw ka ca koni
Kosebe ke!
Ani u ka kuma dumannin folaw,
U bēs k'u ka dēge ka timi.
I hakilisigi!
I k'a nənini folo
Ni min ko: k'a ka dēge bē se
ka nəgenegē,
Nogoya la,
Don o la.
Ni min ko: ayi dun!
I hakili ka kan k'i yere son.
E hakili la sa!

Jumēndun bē sek'an nimisi wasa?
«ADEMA» ke!

Min kalikan ye fēn saba ye:
Baara, dəmənəgonya, tilennenya,

Min bē ADAMADENW bila
Danfen bēe sanfe.
Min ko «ADEMA» dōrōn tē se
Ka ko nənabō
Fo ani bēe lajelen
K'u tēge di nōgon ma
K'u fanga kē kelen ye.
Min ko wale ka fisa kuma mugu ye,
I ye faamuyali kē wa?
Nin kōrōfō ye ntori tēge ye,
Wa an bē sa «ADEMA» nōfē,
N'a tora tīne kan.
Ala ka tīne kunaya kun a la.

Mohamedi KONE
Lakolikaramogo Djorōn Saheli kafo
(Mali)

Maa ko dōn bē...

- 1 - Ni bunteni ye fali cin, kisicogo si
tē fali in na.
- 2 - Bunteni fana mana don fali bo
la, a fana tē kisi saya ma.
- 3 - Ni bunteni ye mögo min cin, n'a
tigi marala k'a fo ko: «fali ye n tan»
dōrōn, a baga bē ban pewu, wa dimi
fana tē k'a la bilen.
- 4- Nkoronko mana mögo min ka
wulu cin, a tigi bē wulu in tulo fila
nunkunninw tige, o bē wulu in kisi
saya ma.
- 5- Fōnfōnnjin ani sajuguba tōw mana
misi cin, o misi in bē kisi, nka saje
min man jugu, o mana misi o misi
cin, fura tē o ka saya bali

Burama Sidibe
Sirakorola «CAR»
Balikukalankaramogo
(Mali)

Kuma kōrōma

Cé kelen sara ka soro denke saba ani
namemuso kōntōn (9) bē a bolo
namemuso fōlō den tun ye kelen ye.
namemuso filanan denw tun ye fila ye.
namemuso sabanan denw tun ye saba
ye.
namemuso naaninan denw tun ye naani
ye.
namemuso duurunan denw tun ye duuru
ye.
namemuso woɔɔnan denw tun ye woɔɔ
ye.
namemuso wolowulan denw tun ye
wolowulan ye.
namemuso seginnan denw tun ye segin
ye.
namemuso kōntōnan denw tun ye
kōntōn ye.
An b'a lini an balimaw fē ka namemuso in
denw tila denke saba in ni nōgon cé k'a ke
k'a ne k'a soro namemuso si ni a den ma
fara ka bo nōngō na.

Nin ye ko ye

Farafinna sahara
Jukoro jamanaw
Bé ka yere-yere.
Benen b'olu nēfē,
ka kōnowari, Gabon,
Senegali, Nizeri tugu olu la,
ani Mali.
Tīne foli kene kan,
Nemogow minena jan na,
Lakolidenw ka wulikajowan,
An dēmēbagā nafolotigw ka jan
An ka danbe koro do lagosili jan :
Koro bōna bjrifini farala
Tangalan kelen de tora,
An marabaga kōngannenw ye,
k'u bolo moɔɔn bō jemu ye,
ka beejetangakō ke
Maaw naaninan ye.

Mohamedi KONE
Lakolikaramogo Djorōn sahili kafo
(Mali)

NISONGOSARA DABILALA MALI KONO

Kabini Mali y'a yere ta, nisongosara waatiw tun kera manumako waatiw ye, sanko kungo-kono duguw hake la: bee y'a don ko sorotun te k'a cogo la, k'a da geleya suguya camankan, iko sanjidese ni minendese n'u jongonnaw, minnu tun kera sababu ye, ka wariko yere geleya.

Nka, o n'a taa o taa, nemogow tun ye nisongo ko ke fangako ye: ni mogo min m'aka nisongosara, o tigi be wahiba, a fadenw cela. O wahiba walew tun ka ca, i ko dogoyamali, nenini, bugoli ani kasoladonni. Fen bee dara kungo-kono-mogow kan, nisongo sarabaliya siratige la. O de kson, an y'a jira ko nisongosara waatiw tun kera manumako waatiw ye.

A ka ca a la, nisongo minnu tun be sara, dugu kelen si te Mali kono, min b'olu nafa ye. A waritun be ke fen o fen ye, mogo situnt'o don; a tun be don da bee fe, fo duguw labenni da; a tun be ke nemogow yere magonelanw doren de ye.

Ni yelema kura tile bora, ka nisongosara dabila Mali kono, o ye nisondiyako ye; o ye lafiyako ye; o ye wasako ye, bawo, an tun te sarakun don nisongo la. A here tun te se mogo ma; a tun te se dugu ma; a tun te se kafo ma. A bee tun be yurugu-yurugu kubedaw ni komandanw ni Bamakokaw de ni nogon ce.

A kera cogo o cogo, nisongo tun ka kan ka ke fen min ye, a ma k'o ye. O tun te fen were ye duguw yiriwali k'o, sira bee kan, cogo bee la, waati bee la, ani yoro bee la.

Ni nisongo ma ke jamanadenw n'u ka duguw yirwalilan ye, sarakun t'a la. O de jate minera forobafanba jekulu fe, k'o k'a dabilakun ye.

